

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA SAVDO XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH***Rabbimkulov Mansur Obid o'g'li****Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat**Universiteti Inson resurslari va mahalla**taraqqiyotini boshqarish instituti talabasi**E-mail: rabbimqulovmansur@gmail.com**+998913131172*

Annotatsiya: Raqamli texnologiyalar taraqqiyoti bugungi kundagi iqtisodiyot, davlat boshqaruvi, maishiy hayot, sohaviy xizmatlar va ayniqsa savdo xizmatlari sifat va samaradorligini tubdan o'zgartirib yubordi. Yangi texnologik qadamlar savdo sohasida xizmat ko'rsatish, iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar o'rtasida aloqa o'rnatish, mahsulotlarni yetkazib berish, ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilishni ancha tez va qulay holatga keltirdi. Savdo xizmatlarining muhim xususiyati sifatida, ular har bir iste'molchiga eng zamonaviy va optimal xizmat ko'rsatishni ta'minlashga intiladi. Shu bois, raqamli texnologiyalar hozirgi bosqichda savdo xizmatlarida zamonaviy yondashuvlarni jadal rivojlantirmoqda.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, savdo xizmatlari, elektron to'lov, avtomatlashtirish, mijozlar bazasi, Big Data, internet savdosi, raqamli xizmatlar.

Аннотация: Развитие цифровых технологий радикально изменило качество и эффективность современной экономики, государственного управления, повседневной жизни, промышленных услуг и, особенно, торговых услуг. Новые технологические шаги значительно ускорили и упростили предоставление услуг в торговом секторе, установление связи между потребителями и производителями, доставку продукции, обработку и анализ данных. Важной особенностью торговых услуг является стремление предоставлять каждому потребителю максимально современное и оптимальное обслуживание. Поэтому в настоящее время цифровые технологии стремительно развивают современные подходы к торговым услугам.

Ключевые слова: цифровые технологии, торговые услуги, электронные платежи, автоматизация, клиентская база, большие данные, онлайн-торговля, цифровые услуги.

Abstract: The development of digital technologies has radically changed the quality and efficiency of today's economy, public administration, everyday life, industry services, and especially trade services. New technological steps have made it much faster and more convenient to provide services in the trade sector, establish communication between consumers and manufacturers, deliver products, process and

analyze data. As an important feature of trade services, they strive to provide the most modern and optimal service to each consumer. Therefore, digital technologies are currently rapidly developing modern approaches to trade services.

Keywords: digital technologies, trade services, electronic payment, automation, customer base, Big Data, online trade, digital services.

Kirish

Avvalo, raqamli texnologiyalar savdo xizmatlarida tezkorlik va yuqori aniqlikni ta'minladi. Ma'lumotlar bazalari, avtomatlashtirilgan xizmatlar, elektron to'lov tizimlari, mobil ilovalar va onlayn platformalar natijasida an'anaviy savdochilikdan tubdan farq qiluvchi xizmatlar shakllandi. Har bir iste'molchi hozirda mahsulot yoki xizmat haqida ma'lumot topish, taqqoslash, narxni aniqlash, to'lovni amalga oshirish, buyurtmani qabul qilish va kafolat xizmatlaridan onlayn tarzda foydalanish imkoniga ega bo'lib qoldi. Savdo xizmatlarida raqamli texnologiyalar yordamida xodimlarni boshqarish, yuklarni muvofiqlashtirish, omborlar va transportlarni nazorat qilish, xaridorlar ehtiyojlarini oldindan taxmin qilish imkoniyati ham vujudga keldi. Bu esa, samaradorlik, ish unumdorligi va iqtisodiy samarani sezilarli oshirdi. Ma'lumotlarni qayta ishlash va ulardan strategik tahlil qilish natijasida bozordagi har bir mahsulot yoki xizmat uchun eng yaxshi sotish yoki xarid sxemasini ishlab chiqish mumkin bo'ldi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Bugungi kunda savdo xizmatlarining raqamli transformatsiyasi eng avvalo Internet va zamonaviy tarmoqlar infratuzilmasiga bog'liq. Chunki zamonaviy onlayn savdo platformalari, elektron to'lov xizmatlari, reklamalarni avtomatlashtirish, sun'iy intellekt texnologiyalari asosida ishlovchi kaufoldizator dasturlar barchasi tez va qulay xizmat ko'rsatish, xaridorlar bazasini kengaytirish, sotuv hajmini oshirish va yashirin talablarni aniqlashda asosiy rol o'ynaydi. Ko'plab davlatlar va korporatsiyalar mijozlarga xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirish maqsadida raqamli kanal va platformalarni joriy qilmoqda. Bu jarayon savdoning geografik chegaralarini mutlaqo yo'q qildi. Barcha xaridorlar uchun yagona standartda, keng assortiment va tezkor yetkazib berish va'da etiladi. Yangi sharoitda yirik va kichik savdo xizmatlari bir xil raqamli maydonda bellashmoqda. Bu esa raqobatni kuchaytradi, sifatli xizmat va hamyonbop narxlarni ta'minlashga turtki bo'ldi [1].

Savdo xizmatlarining raqamli muhitda rivojlanishi natijasida mijozlar uchun qulaylik va xavfsizlik yuqori darajaga ko'tarildi. Ma'lumotlarni kriptografik himoyalash, onlayn monitoring, shaxsiy kabinetlar, individual chegirmalar va bonuslar tizimi kabi vositalar yordamida xizmat sifati va mijozlarning ishonchi ortdi. Bu esa savdo iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga sabab bo'ldi [2].

Muhokama va natijalar

Raqamli savdo xizmatlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), tezkor internet, bulutli hisoblash tizimlari, katta hajmli ma'lumotlar (Big Data), avtomatlashtirilgan tahliliy dasturlar, sun'iy intellekt va blokcheyn platformalari keng qo'llanilmoqda. Shuningdek, logistikada raqamli platformalardan foydalanish natijasida harakatlanuvchi vaqtda barchasi online kuzatilib, jo'natmalar va yetkazib berilayotgan mahsulot to'g'risida aniq ma'lumotga ega bo'lingan. Raqamli texnologiyalar savdoda xizmat ko'rsatish tizimining inson omilidan kamroq bog'liqligini ta'minlaydi. Jarayonlarning avtomatlashtirilishi, sifat nazoratining kuchaytirilishi va transformatsiyasi natijasida inson omili aralashuvi, xatolik va korrupsiya xavfi pasayadi. Savdo xizmatlarini ko'rsatish va boshqarishda hisobot va to'lovlar avtomatik shakllantirilgani, barcha xarajatlar va foyda raqamli tahlil qilinishi, mijozlar bazasi va birlashtirilgan statistik ko'rsatkichlar doimo yangilab borilishi ushbu sohaga aniqlik va shaffoflik kiritdi. Yana bir muhim o'zgarish shuki, raqamli xizmatlarning universalligi va bir nechta texnologiyalarni birgalikda qo'llash imkoniyati, sektorning har qanday segmentiga moslashuvini osonlashtirdi. Shu sababli yirik supermarket tarmoqlari, kichik do'konlar, zamonaviy tibbiyot yoki ta'lim xizmatlari ham, o'z faoliyatini tezda raqamli asosda yo'lga qo'ya olmoqda [3].

Savdo xizmatlarini rivojlantirishda open-source platformalar, tezkor to'lov tizimlari, mijozlar segmentatsiyasi, mobil ilovalar orqali real vaqt rejimida buyurtmalarni kuzatib borish imkoniyati, elektron keltirilgan cheklar va billing tizimi, boshqa moliyaviy xizmatlar bilan integratsiya doirasida mutlaqo yangi hamkorlik va muvofiqlashuv darajasi vujudga keldi. Shuningdek, xizmat ko'rsatish vaqtini qisqartirish, mahsulot va xizmat sifati bilan bog'liq barcha axborotlarni tezda yangilash, kelgusida muammosiz xizmat ko'rsatish imkoniyati ta'minlandi. Raqamli texnologiyalar yordamida yaratilgan savdo maydonchalari iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar, katta va kichik biznes kabi barcha subyektlar uchun ochiq, xavfsiz va samarador bo'ldi. Xizmat sohasidagi eng murakkab jarayonlar avtomatlashtirish orqali soddalashdi. Va aynan shunday o'zgarishlar savdo sohasining bozor iqtisodiyoti sharoitiga moslashishini tezlashtirdi, zamonaviy raqobatbardosh muhitda o'z o'rnini topishiga sharoit yaratdi [4].

Raqamli savdo xizmatlarida logistika va yetkazib berishda yuqori aniqlik va tezkorlikni ta'minlash uchun blokcheyn texnologiyasi, GPS monitoring va real vaqt rejimidagi statistik tahlil vositalari keng qo'llaniladi. Bu mahsulot va xizmat yo'nalishlarini yangilash, faoliyatning barqarorligini ta'minlash hamda global bozor tendensiyalariga moslasha olish imkoniyatini oshiradi. Bugungi kunda savdo xizmatlarida mijozlarni doimiy fikr-mulohaza bilan ta'minlaydigan mobil ilovalar, sun'iy intellekt yordamidagi virtual yordamchilar, savol-javoblar uchun mo'ljallangan dasturlar va avtomatik chatbotlar keng joriy qilindi. Mazkur yondashuv mexanizmi orqali mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yuqori darajada saqlab qolish va xizmatlar

davriyligini aniq belgilash mumkin bo'ldi. Joylarda va internet muhitida ommaviy xizmatlar sifatining uzluksiz monitoringi, xatoliklarni tezda aniqlash va bartaraf etish imkoniyati ham aynan raqamli texnologiyalar natijasidir. Hattoki yirik savdo xizmatlari operatorlari uchun yirik ma'lumotlar bazasi va aqlni tahlil qilish dasturlari orqali mijozlarning ehtiyojlari oldindan prognoz qilinadi, eng optimal xizmat paketi yoki chegirma avtomatik tarzda taklif etiladi. Raqamli savdo xizmatlari ekotizimi har bir ishtirokchi uchun ochiq va adolatli raqobatni yuzaga keltiradi. Har bir mijoz uchun raqamli xizmatdan foydalanishda yuqori darajadagi shaxsiylik, xavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish mexanizmlari ishlab chiqiladi. Xizmatlar assortimenti kengaytiriladi, tovarlar va xizmatlarni yetkazib berish qamrovi o'sib boradi, umumiy xizmatlar sifati yuksaladi [4].

Savdo xizmatlari sohasining raqamli bosqichga o'tishi nafaqat texnik innovatsiyalarning natijasi, balki iste'molchilarning o'zgarayotgan talablariga moslashish, biznes tuzilmani yangilash va zamonaviy iqtisodiy sharoitda xizmat ko'rsatish sifatini oshirish uchun amalga oshirilgan majburiy va taraqqiyotga yo'naltirilgan qadamdir. Natijada, zamonaviy texnologiyalarga asoslangan raqamli xizmatlar joriy qilinishi orqali savdo sohasiga xizmat ko'rsatish sifati hamda xaridorlar uchun yaratilayotgan qulayliklar yuqori bosqichga ko'tarildi. Raqamli savdo xizmatlari taraqqiyoti iqtisodiyot uchun yangi imkoniyatlar, ish o'rinlari, innovatsiyalar va sifatli xizmatlarni ta'minlash bilan birga, jahon iqtisodiy bozoridagi raqobatda ham o'z o'rnini mustahkamlashga xizmat qildi [5].

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar savdo xizmatlari sohasida butunlay yangi bosqich ochib berdi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, mobil ilovalar, avtomatlashtirilgan platformalar, onlayn xizmatlar yordamida savdo tizimi zamonaviy va raqobatbardosh, mijozlarga qulay va xavfsiz, iqtisodiyot uchun esa samarali va manfaatli bo'ldi. Savdo xizmatlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali nafaqat milliy, balki global miqyosda savdo muhitining o'sishi, raqobatbardoshlik va barqaror taraqqiyot ta'minlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Laudon, K., Laudon, J. Management Information Systems. — Pearson, 2017.
2. Kumar, V. E-commerce: Business, Technology, Society. — Pearson, 2019.
3. Chaffey, D. Digital Business and E-Commerce Management. — Pearson, 2015.
4. Turban, E., King, D. Electronic Commerce: A Managerial Perspective. — Pearson, 2018.
5. White, D. Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice. — Pearson, 2019.
6. Strauss, J., Frost, R. E-Marketing. — Routledge, 2014.
7. Schneider, G. Electronic Commerce. — Cengage Learning, 2017.